

رده RIS تاریخ پزشکی دوره اسلامی

بازنویسی و گسترش پزشکی دوره اسلامی در
نظام رددبندی کتابخانه کنگره

پدیدآورندگان

محمد رضا شمس اردکانی

فرید قاسملو

رقیه هانفی مستقیم

تهران

۱۳۸۷ خورشیدی

سرشناسه	: شمس اردکانی، محمد رضا، ۱۳۳۹-
عنوان و نام پدیدآور	: رده RIS تاریخ پزشکی دوره اسلامی: بازنویسی و گسترش پزشکی دوره اسلامی در نظام رده بندی کتابخانه کنگره/ پدید آورندگان محمد رضا شمس اردکانی، فرید قاسملو، رقیه هاتفی مستقیم.
مشخصات نشر	: تهران: سیز آرننگ: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی تهران، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۱۶ص.
شابک	: 987-964-5683-22-9
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۱۶.
موضوع	: رده بندی کتابخانه کنگره
موضوع	: پزشکی رده بندی کتاب ها - اسلام
شناسه افزوده	: قاسملو، فرید.
شناسه افزوده	: هاتفی مستقیم، رقیه
شناسه افزوده	: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۷ش ۸۹۷۳/ک Z694
رده بندی دیویی	: ۰۲۵/۴۶۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۵۰۹۷۹۵

نام کتاب : رده RIS تاریخ پزشکی دوره اسلامی
 به کوشش : محمد رضاشمس اردکانی ، فرید قاسملو، رقیه هاتفی مستقیم
 ناشر : سیز آرننگ با همکاری دانشگاه علوم پزشکی تهران

نوبت چاپ : اول ۱۳۸۷

تیراژ : ۱۰۰۰ جلد

لیتوگرافی : چاووش

چاپ : مرتب

صحافی : نوین

قیمت : ۷۰۰۰۰ ریال

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۵۶۸۳-۲۲-۹

تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۳۵۹۱۴۴۳

فهرست مندرجات

۱		اختصارفرانما
۳		پیشگفتار
		فرانما
۸		کلیات
۱۳		مباحث خاص
۴۴		پزشکان و آثار انفرادی
۸۹		جدولها
۹۴		نمایه اشخاص
۱۰۳		نمایه موضوعی
۱۱۴		کتابنامه

اختصار فرانما

کلیات	۱-۶۰
مباحث خاص	
اصطلاحات	۶۵-۶۸
اندام‌ها	۶۹-۷۲
بیماری و بیماری‌شناسی	۷۳-۸۰
درمان و درمان‌شناسی	۸۵-۹۲
ابزار پزشکی	۹۳-۹۴
چشم پزشکی	۹۵-۹۶
پزشکی زنان و زایمان	۹۷-۹۸
پزشکی کودکان	۹۹-۱۰۰
دارو و داروشناسی	۱۱۰-۱۲۱
پزشکان و نویسندگان آثار انفرادی	۱۲۸-۸۰۰
قرن ۱ ق.	۱۲۸-۱۳۹
قرن ۲ ق.	۱۴۰-۱۴۷
قرن ۳ ق.	۱۴۸-۱۸۵
قرن ۴ ق.	۱۸۶-۲۷۵
قرن ۵ ق.	۲۷۶-۳۴۹
قرن ۶ ق.	۳۵۰-۴۰۷
قرن ۷ ق.	۴۰۸-۴۹۷
قرن ۸ ق.	۴۹۸-۵۶۹
قرن ۹ ق.	۵۷۰-۶۱۰
قرن ۱۰ ق.	۶۱۱-۶۶۵

۶۶۶-۶۹۹ قرن ۱۱ ق.

۷۰۰-۷۳۷ قرن ۱۲ ق.

۷۳۸-۷۸۱ قرن ۱۳ ق.

۷۸۲-۸۰۰ قرن ۱۴ ق.

جدولها

www.ketab.ir

پیشگفتار

تعریفِ طرحی پژوهشی در زمینه علوم در ایران، که در فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران مطرح شد، فرصتی بود تا به طراحی پیش‌زمینه‌ها و زیربناهایی در زمینه تاریخ پزشکی در ایران و اسلام پرداخته شود. بر این اساس و برای رفع خلاءها و کاستی‌های موجود در زمینه مطالعات تاریخ پزشکی دوره اسلامی، ضرورت طرح گسترش رده‌بندی موضوعی تاریخ پزشکی دوره اسلامی در نظام رده‌بندی کنگره (LC) اجتناب‌ناپذیر آمد.

اقدام دست‌اندرکاران این پژوهش تهیه یک رده‌بندی مناسب و کافی برای مجموعه‌های هم‌هدف در ایران بوده است و امید است که این طرح بتواند در امر رده‌بندی و سازمان‌دهی منطقی این آثار در کتابخانه‌ها مؤثر واقع شود.

برای تهیه گسترش حاضر علاوه بر بررسی پستوانه انتشاراتی در زمینه تاریخ پزشکی، فهرست‌های مقالات پزشکی، فهرست‌های نسخ خطی پزشکی، تک‌نگاری‌ها و پایان‌نامه‌های مرتبط بررسی شد. همچنین منابع موجود در زمینه تاریخ پزشکی در کتابخانه‌ها و مراکز مرتبط، نظیر فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، بنیاد دایرة المعارف اسلامی، کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی، کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی ایران و کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی تهران مورد بررسی و توجه قرار گرفت. به منظور آگاهی از اصطلاحات و موضوعات پزشکی اسلامی و کاربرد صحیح آن و نیز مستندنام اکثر پزشکان، مدخل‌نامه دایرة المعارف پزشکی اسلام و ایران^۱، که حاوی مدخل‌های طرح دایرة المعارف پزشکی اسلام و ایران است، مکرراً استفاده شد.

مناسب‌تر این بود که طرح گسترش این رده را متولی امر، یعنی کتابخانه ملی جمهوری

۱. مدخل‌نامه دایرة المعارف پزشکی اسلام و ایران، به کوشش گروه طب اسلامی و طب سنتی فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۵ ش.

اسلامی ایران، به انجام برساند که این کار نیازمند صرف زمان رسیدگی بیشتر، استفاده از گروه متخصص و صرف بودجه قابل توجهی بود؛ اما کثرت منابع تاریخ پزشکی اسلام و ایران در کتابخانه‌های تخصصی همچون کتابخانه طرح دایرة المعارف پزشکی اسلام و ایران و اهمیت سازمان‌دهی این منابع، سبب شد که این گسترش رده مستقل از کتابخانه ملی صورت گیرد. شاید بعدها متولیان امر در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران این طرح را به عنوان طرحی پیشنهادی مورد تجدید نظر قرار دهند.

تصمیم‌های اختصاص یافته در این طرح

- ۱- طرح گسترش تاریخ پزشکی دوره اسلامی از بسیاری جهات از طرح گسترش فلسفه اسلامی الگو گرفته است. علت تبعیت از این الگو در اهمیت و تقارن دو علم حکمت و طبابت در جهان اسلام و وسعت و گسترش مشابه این دو علم در فرهنگ اسلامی بوده است.
 - ۲- بازنویسی حاضر حدود ۸۰۰ شماره اصلی را دربر می‌گیرد و برای موضوعات فرعی‌تر، از رقم اعشار و گاه از نشانه کاتر استفاده شده است. بدیهی است طراحی شماره‌ها و کاترها به گونه‌ای است که برای رفع نیازهای آتی در مجموعه‌های تخصصی، قابلیت گسترش رده پیش‌بینی شده باشد.
 - ۳- فرمانای رده‌بندی RIS به دو قسمت عمده تقسیم شده است. بخش اول با موضوعات آثار کلی، تاریخ، تراجم اطباء و... آغاز می‌شود و سپس، در بخش مباحث خاص، عناوین اصطلاحات پزشکی، اندام‌ها، بیماری و بیماری‌شناسی، درمان و درمان‌شناسی، ابزار پزشکی، چشم و چشم‌پزشکی، پزشکی زنان و زایمان و پزشکی کودکان آمده است. بخش دوم برحسب قرن تقسیم‌بندی شده است و به ترتیب، از قرن اول هجری قمری آغاز و تا قرن چهاردهم ادامه دارد.
- از آنجا که این گسترش با محوریت تاریخ پزشکی دوره اسلامی است به موضوعات پزشکی روز و پزشکی مدرن در کشورهای اسلامی پرداخته نشده است؛ به همین علت، برای پزشکان معاصر و متولدان پس از سال ۱۴۰۰ ق در کشورهای اسلامی

شماره‌ای در نظر گرفته نشده است و باید برای رده‌بندی سرگذشتنامه و آثار این افراد به تقسیم‌بندی منطقه‌ای در رده‌بندی کنگره مراجعه کرد. گفتنی است نام پزشکان تا آنجا که ممکن بود با ذکر دقیق تاریخ تولد و فوت هر یک مستند شده و به ترتیب الفبا مرتب شده است.

۴- به سبب اهمیت برخی موضوعات در تاریخ پزشکی اسلامی نظیر چشم و چشم‌پزشکی (کحالی)، پزشکی زنان و پزشکی کودکان، هر کدام در حکم موضوع اصلی در نظر گرفته شده و به هر یک شماره‌ای مجزا اختصاص یافته است.

۵- در بخش تقسیم‌بندی منطقه‌ای (۴۹-۴۶ RIS)، پزشکی سنتی کشورها قرار نمی‌گیرد، مثلاً «اهل هوا» که اصطلاحی در پزشکی سنتی جنوب ایران است در رده‌بندی کنگره در شماره ۶۳۴-۶۳۱ R لحاظ خواهد شد.

۶- در متن گسترش، واژه‌ها یا موضوعات مصطلح در تاریخ پزشکی اسلامی اساس کار قرار گرفته و گاه از سایر مترادفات به موضوع منتخب ارجاع داده شده است، از جمله ارجاع دیوانگی به جنون؛ همچنین موضوعاتی نظیر تب، کابوس و سرفه که اکنون در پزشکی معاصر از علائم و عوارض بیماری است و در گذشته، نوعی بیماری تلقی می‌شده در بخش بیماری و بیماری‌شناسی رده‌بندی شده است.

۷- اگر چه کتابداران برای رده‌بندی دارو و داروشناسی باید عیناً از رده‌بندی کنگره استفاده کنند، اما اهمیت موضوعات گیاهان دارویی و حیوانات در مصارف درمانی در پزشکی اسلامی سبب شد تا بخش مفصلی به آنها اختصاص یابد.

۸- پنج جدول در انتهای فرانما برای گسترش در شماره‌های پزشکان و آثار آنان طراحی شده است.

سپاس و قدردانی

پس از حمد و سپاس به درگاه خداوند متعال، مراتب قدردانی خود را از استاد محترم جناب آقای کامران فانی که با گشاده‌رویی و خلوص‌نیت راه‌گشای اجرای طرح بوده‌اند اعلام می‌داریم.

همچنین از همیاری و مشارکت صمیمانه خانم‌ها سمیه رحمان‌پور، مریم عبادی و جناب آقای علی‌اکبر وطن‌پرست امتنان بی‌پایان داریم.

در انتها از همکاری‌ها و راه‌گشایی‌های مسئولان و کتابداران و کارکنان کتابخانه‌های بنیاد دایرة‌المعارف اسلامی، آستان قدس رضوی، کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی ایران و کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی تهران عمیقاً قدرشناسی می‌نمایم.

پدیدآورندگان

www.ketab.ir